

Οι πρόσφυγες έχουν τη συμπαράσταση των Χριστιανικών Εκκλησιών

Συνέντευξη του Κοσμήτορα της Θεολογικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών Καθηγητή Απόστολου Β. Νικολαΐδη στον κ. Σπύρο Μοσκόβου, υπεύθυνο της Ελληνικής Υπηρεσίας της Deutsche Welle [14.04.2016]

Τι περιμένει η ορθοδοξία και εσείς προσωπικά από τη συμβολική επίσκεψη του πάπα Φραγκίσκου το ερχόμενο Σάββατο στη Λέσβο;

Όπως σωστά σημειώνετε η επίσκεψη έχει καθαρά συμβολικό χαρακτήρα και επομένως τίποτε ουσιαστικό δεν μπορεί να προσφέρει στην Ορθοδοξία. Με δεδομένο όμως το αυξημένο παγκόσμιο κύρος του παπικού θεσμού και της προσωπικότητας του συγκεκριμένου πάπα ιδιαίτερα, που χαρακτηρίστηκε και ως «ο Πάπας των φτωχών», η ταυτόχρονη παρουσία του με τον Οικουμενικό Πατριάρχη και τον Αρχιεπίσκοπο Αθηνών στη Λέσβο όχι για κάποιο θρησκευτικό εορτασμό αλλά για ένα πρόβλημα καθαρά ανθρωπιστικού χαρακτήρα δίνει την ευκαιρία να γνωστοποιηθεί παγκοσμίως το ενδιαφέρον της Ορθοδοξίας για ζητήματα που μοιάζουν ξένα προς τη φύση και την αποστολή της στον κόσμο, αλλά συνδέονται άμεσα με την ορθόδοξη πνευματικότητα, αποδεικνύοντας ότι αυτή δεν περιορίζεται στο ανθρώπινο εσωτερικό αλλά εκτείνεται στην πραγματικότητα.

Γνωρίζοντας ωστόσο τον τρόπο σκέψης και δράσης τόσο του Αρχιεπισκόπου όσο και του Οικουμενικού Πατριάρχη θεωρώ πώς το ζητούμενο δεν είναι τι μπορεί να κερδίσει η Ορθοδοξία από μια τέτοια εκδήλωση, αλλά πώς μπορεί να ευαισθητοποιηθεί η παγκόσμια κοινή γνώμη ώστε να αναγκαστούν οι τοπικοί και παγκόσμιοι «ταραξίες» να σταματήσουν την καταστροφική τους δράση, που είναι και η βασική αιτία για τη δημιουργία του προσφυγικού προβλήματος, και να συμβάλλουν στην επούλωση των πληγών. Ζητείται όμως και κάτι ακόμη. Να αισθανθούν οι πρόσφυγες ότι δεν είναι μόνοι και εγκαταλελειμμένοι, μια οδυνηρή εμπειρία που οφείλεται στην «εχθρική» στάση των πολιτικών δυνάμεων της Ευρώπης, αλλά ότι έχουν τουλάχιστον με το μέρος τους την κατανόηση και τη συμπαράσταση των χριστιανικών Εκκλησιών.

Η κοινή παρουσία του πάπα, του πατριάρχη Βαρθολομαίου και του Αρχιεπισκόπου Αθηνών Ιερώνυμου στο νησί δίνει μια οικουμενική διάσταση στην επίσκεψη. Ακούγεται έτσι καθαρότερα η φωνή των χριστιανικών εκκλησιών στον κόσμο;

Είναι προφανές ότι αυτό είναι και το ζητούμενο της Συνάντησης. Θα ήταν ίσως ισχυρότερη η φωνή αν εκπροσωπείτο και ο προτεσταντικός κόσμος. Ωστόσο και έτσι καλά είναι. Η εικόνα των τριών μπορεί να διαβαστεί κατά τη γνώμη μου με δύο τρόπους. Ο ένας δείχνει την εικόνα ενός διασπασμένου χριστιανικού κόσμου που αποδυναμώνει το κήρυγμα για ενότητα και παγκόσμια ειρήνη. Ο άλλος φανερώνει τη δυνατότητα για συμφιλίωση των διεστώτων και ετοιμότητα για συνεργασία στο πλαίσιο των αρχών μιας «Οικουμενικής Κοινωνικής Ηθικής» σε βασικά ζητήματα που ταλανίζουν την παγκόσμια κοινωνία όπως είναι ο σεβασμός και η καταρράκωση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, το προσφυγικό, η οικονομική μετανάστευση, η διανεμητική δικαιοσύνη, η θρησκευτική ελευθερία, η παγκόσμια ειρήνη, η προστασία του περιβάλλοντος, κ.ά. Θα ήταν ευχής έργο αν σ' αυτή τη συνεργασία μετείχαν και άλλα θρησκευόμενα, ιδιαίτερα εκείνα που στους κόλπους τους εκτρέφονται θύλακες παγκόσμιας απειλής. Εδώ ακριβώς εντοπίζεται και η αναγκαιότητα ενός διαθρησκειακού διαλόγου. Θέλω όμως να σημειώσω και κάτι άλλο που σηματοδοτεί η Συνάντηση των Τριών και αυτό δεν είναι άλλο από ένα μήνυμα υποστήριξης των χιμαζόμενων χριστιανικών πληθυσμών που πλήττονται ανελέητα, φανατικά και μισαλλόδοξα στις συγκρούσεις και τις θρησκευτικές εκκαθαρίσεις της Μέσης Ανατολής.

Σε αντίθεση με την Ορθόδοξη Εκκλησία της Ελλάδας η βουλγαρική για παράδειγμα αντιμετωπίζει τα κύματα των προσφύγων ως "εισβολή". Ποιά είναι εντέλει η στάση της ορθοδοξίας έναντι των προσφύγων, που στη σημερινή ιστορική συγκυρία είναι κατά πλειοψηφία μουσουλμάνοι;

Η Ορθόδοξη Εκκλησία μπορεί κατά καιρούς να αντιστάθηκε στην οργανωμένη και μάλιστα ένοπλη «εισβολή» αλλοθρήσκων στο ζωτικό της χώρο συμπράττοντας μάλιστα με την πολιτική εξουσία (βλ. π.χ. τη στάση της έναντι των επιδρομέων Αβάρων στην Κωνσταντινούπολη), ουδέποτε όμως φοβήθηκε από την αναγκαστική παρουσία τους. Η Ορθόδοξη Εκκλησία και Θεολογία διαλέχθηκε μαζί τους όχι μόνο θεωρητικά (βλ. το διάλογο Ιωάννη Δαμασκηνού και Σαρακηνού) αλλά και στην πράξη. Μια αναδρομή στα 400 χρόνια οθωμανικής κατοχής θα πείσει για του λόγου το αληθές. Εκείνο που έσωσε την Ορθοδοξία είναι η ισχυρή θρησκευτική ταυτότητα των μελών της και η εμμονή στην ορθόδοξη παράδοση.

Ωστόσο σήμερα δεν πρόκειται για μια τέτοια «εισβολή» αλλά για μια αναγκαστική μετακίνηση πληθυσμών λόγω των πολεμικών συγκρούσεων που καθιστούν αδύνατη την παραμονή στη χώρα τους. Εδώ δεν πρόκειται για πρόβλημα εισβολής που χρήζει αντίστασης αλλά για πρόβλημα βαθύτατης ανθρωπιστικής κρίσης που επιβάλλει άμεση αντιμετώπιση. Η Ορθόδοξη Εκκλησία δεν έχει άλλη επιλογή από να στέκεται αγαπητικά και αλληλέγγυα, και αυτό κάνει τόσο θεσμικά με την οργάνωση συσσιτίων και άλλων φιλάνθρωπων δράσεων, όσο και διαπροσωπικά με την καθημερινή φιλάνθρωπη συμπεριφορά των μελών της (η εικόνα των γιαγιάδων αλλά και των λοιπών κατοίκων της Λέσβου είναι ενδεικτική). Στον πρόσφυγα, ανεξάρτητα θρησκειώματος ή εθνότητας, εικονίζεται ο ίδιος ο Χριστός και όποιος αγνοεί ή περιφρονεί τον πρόσφυγα αγνοεί ουσιαστικά τον Χριστό. Επομένως κάθε άλλη συμπεριφορά είναι αντεκκλησιαστική και φυσικά αντιχριστιανική, και εν τέλει αντ-ορθόδοξη. Το ορθόδοξο χριστιανικό ήθος είναι τελείως απολύτως ξένο σε ρατσισμούς, μισαλλοδοξίες και αποκλεισμούς.

Υπάρχει μια ιδιαίτερη ή εξαιρετική πρωτοβουλία της ορθόδοξης εκκλησίας στην Ελλάδα για το προσφυγικό που κατά τη γνώμη σας αξίζει να εξαρθεί;

Η Ορθόδοξη Εκκλησία στην Ελλάδα σχεδόν πάντοτε έδειχνε μια ιδιαίτερη ευαισθησία όχι μόνο στα προβλήματα της ελληνικής αλλά και της παγκόσμιας κοινωνίας. Προέβαινε δε συχνά σε «διαβήματα» προς τους ισχυρούς της γης όχι μόνο για να καταγγείλει τις βαναυσότητες σε βάρος αθώων ανθρώπων και λαών αλλά και να ευαισθητοποιήσει οργανισμούς που από τη φύση τους είναι ταγμένοι να προστατεύουν τα ανθρώπινα δικαιώματα. Μια τέτοια κίνηση έκανε και τώρα προς τα θεσμικά όργανα της Ευρώπης και τις λοιπές Εκκλησίες ώστε να μην παραμένουν απαθείς παρατηρητές στο προσφυγικό πρόβλημα αλλά να συμβάλλουν σημαντικά στην επίλυσή του. Καθόσον γνωρίζω οι μόνες που ανταποκρίθηκαν είναι το Οικουμενικό Πατριαρχείο και ο Πάπας Ρώμης. Έτσι προέκυψε και η Συνάντηση στη Λέσβο, μια καθαρή πρωτοβουλία του Αρχιεπισκόπου Αθηνών με τη σύμφωνη γνώμη της Διαρκούς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος. Και μόνο η στροφή του παγκόσμιου ενδιαφέροντος στη Συνάντηση της Λέσβου το επόμενο Σάββατο αποτελεί από μόνο του αξιοσημείωτο γεγονός.

Απόστολος Β. Νικολαΐδης

Καθηγητής της Κοινωνιολογίας της Θρησκείας

Και της Κοινωνικής Ηθικής στο Πανεπιστήμιο της Αθήνας-

Κοσμήτορας της Θεολογικής Σχολής του ιδίου Πανεπιστημίου.